

NÁBOŽENSTVO A SÚČASNOSŤ

N a S

3/1987

O B S A H

Mimoriadny mariánsky rok 1987/88	2
K situácii biskupov na Slovensku	4
Odpoveď autora článku "Pozdvihnime záclonu slovenskej histórie" na kritiku, ktorú poslal Hilarus Moravus	5
Ľudský život a jeho hodnota v našej dobe	8
Ruská cirkev do r. 1917	12
Trnavské arcibiskupstvo	13
Niekoľko štatistických údajov o Cirkvi na Slovensku	14
Katolícke noviny - ako ďalej?	16
Básnik a národovec vo františkánskom hábite	18
Križová cesta Pána Ježiša s križovou cestou nenarodených	19

MARIÁNSKY ROK 1987/88

Svätý Otec Ján Pavol II. prekvápi 1. 1. 1987 svet ďalšou iniciatívou: vyhlásil mariánsky rok od Turíc 1987 do sviatku Nanebovzatia Panny Márie 1988. Svätý Otec vyzval jednotlivé miestne cirkvi k vypracovaniu náplne tohto roku podľa vlastných podmienok a iniciatív. Menovite však vyzval Boží ľud k putovaniu do mariánskych svätýň. Neskoršie založil komitét na usmerňovanie mariánskeho roku /pravdepodobne hlavne v Ríme/. Sám zrejme chce otvoriť tento mariánsky rok v Ríme pred odchodom /8. júna/ na tretiu púť do svojej vlasti. 25. 3. t.r. už bola publikovaná /Sv. Otcom 1. 1. 1987 ohlásená/ encyklika o Panne Márii "Redemptionis Mater" /Matka Vykupiteľa/. Rímska kongregácia pre Boží kult a sviatosti vydala materiál s 46 omšovými formulármi z rôznych svetových mariánskych pútnických miest; tieto sv. omše sa po schválení prekladov budú môcť cez mariánsky rok používať v celej Cirkvi a prekladajú sa už aj do slovenčiny.

Nám, slovenským katolíkom, je táto iniciatíva Sv. Otca veľmi milá a vítaná, veď my máme k Panne Márii zvláštny vzťah, Ona ako Sedembolestná je hlavná Patrónka nášho národa.

Ako je už iste známe mnohým našim čitateľom, zástupcovia katolíckych hnutí na Slovensku navrhli, aby sa v jednotlivých mesiacoch mariánskeho roku spoločenstvá všetkých typov /od rodín cez duchovné spoločenstvá podľa možnosti až k farským resp. aj diecéznym spoločenstvám/ zaoberali nasledujúcimi témami:

- 1987, jún: Mária a Duch Svätý
- júl: Prehĺbme svoje zasvätenie Nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie
- august: Mária a Božie slovo /Písmo sv./
- september: Sedembolestná - Patrónka nášho národa a najmä chorých
- október: Ruženec - zdroj sily
- november: Mária a obnova mládeže
- december: Mária a obnova rodín
- 1988, január: Mária - Matka jednoty /ekumenizmus/
- február: Mária a obnova reholí a sekul. inštitútov
- marec: Mária a naša živá viera
- apríl: Mária a obnova kňazov
- máj: Mária - Matka misií /Fatima .../
- jún: Mária - Matka biskupov a najmä pápeža
- júl: Mária - Matka celej Cirkvi
- august: Završenie časov - víťazstvo Panny Márie

Každá téma bude rozpracovaná do 2-stránkového materiálu, ktorý by sa mal meditovať, študovať, diskutovať a aplikovať do praxe. Súčasne by daná téma bola hlavným úmyslom modlitieb v príslušnom mesiaci. Prvá téma "Mária a Duch Svätý" už bola publikovaná v časopise "Rodinné spoločenstvo" a okrem toho sa šíri ako samostatný elaborát. Ďalej boli - v súlade s výzvou Sv. Otca - vytipované mariánske pútnické miesta, na ktoré sa v jednotlivých mesiacoch odporúča prednostne putovať. Okrem týchto vybraných miest je na Slovensku samozrejme ešte rad ďalších obľúbených mariánskych pútnických miest, ktoré budú iste v mariánskom roku hojnejšie navštevované než inakedy.

Mariánsky rok sa chystá zahájiť Otec biskup J. Gábris na Turíce 7.6. v národnej svätyni v Šaštíne. Liturgický program začne už v sobotu 6. 6. večer a bude pokračovať celú noc. Sviatok Navštívenia Panny Márie /2. júla/ chystáme sa osláviť 4/5. júla v Levoči. Na sviatok Nanebovzatia Panny Márie chceme solidaritou potešiť bratov gréckokatolíkov účasťou na ich púti 22/23. augusta v Lutine /okres Prešov/. Na slávnosť Sedembolestnej Panny Márie, našej hlavnej Patrónky, odporúčame zase púť do šaštínskej baziliky 19/20. septembra. V októbri je /7. 10./ spomienka Ružencovej Panny Márie - pre okolie Bratislavy odporúčame 11. 10. púť do Marianky, pre východniarov do Ohišoviec. 21. novembra na

Obetovanie Panny Márie vrcholí novéna v Trnave. Novéna sa začína 13. 11. a nočná pobožnosť tam bude zo soboty 14. na nedeľu 15. novembra. Na ďalšie mariánske sviatky /v studenom období/ odporúčame ísť na sv. omšu do najbližšieho mariánskeho kostola. Sú to sviatky:

- 8. decembra - Nepoškvrnené Počatie Panny Márie
- 1. januára 1988 - Bohorodičky Panny Márie
- 2. februára - Obetovanie Pána /prv Očisťovanie Panny Márie/
- 25. marca - Zvestovanie Pána /prv Zvestovanie Panny Márie/.

V apríli nie je mariánsky sviatok; namiesto toho odporúčame /tým, ktorí sa môžu uvoľniť/ účasť na omši svätovania olejov a obnovy kňazských sľubov v diecéznych katedrálach na Zelený štvrtok 31. marca odpolednia. Je to povzbudzujúci prejav jednoty kňazov a laikov so svojim diecéznym biskupom /ordinárom/.

13. mája je výročie fatimského zjavenia Panny Márie; odporúčame západniarom púť 15. mája do Marianky a východniarom do Kružľovskej Huty /okres Bardejov/. 11. júna na sviatok Nepoškvrneného Srdca Panny Márie odporúčame púť na Staré Hory, prípadne obnovenie zasvätenia farnosti Jej Srdcu. Pannu Máriu Karmelskú chceme uctiť 16/17. júla 1988 púťou do Gaboltova /okres Bardejov/. Mariánsky rok odporúčame uzavrieť púťou na Kalváriu v Nitre, kde je kostol zasvätený Nanebovzatiu Panny Márie.

Bolo by pekné, keby vyššie uvedené témy boli aj náplňou kázní a nočných pobožností v príslušných mariánskych pútnických kostoloch. V tomto zmysle by sa malo vyvinúť úsilie o spoluprácu kňazov zodpovedných za tie púte /resp. kostoly/ a laikov.

Tieto návrhy pochopiteľne netreba chápať ako vyčerpávajúce a nemeniteľné. Každá ďalšia dobrá iniciatíva je vítaná!

O čo nám pôjde v mariánskom roku?

V prvom rade o osobné posvätenie každého z nás. V tomto úsilí nám Panna Mária môže byť vzorom a chce byť orodovníčkou.

Po druhé nám ide o posvätenie nášho národa, jeho jednotlivých skupín, ako to stanovujú uvedené mesačné témy. Nositeľom obnovy národa môže byť jedine naša miestna-slovenská cirkev. Ale vieme, že táto cirkev je ohrozená zvnútra mnohými slabínami a zvonka štátnou mocou, ktorej cieľom je ateizácia - vyhubenie nielen Cirkvi, ale všetkého náboženstva. Dôsledkom toho je dlhotrvajúca nenormálnosť náboženskej situácie u nás. Kardinál Tomášek to výstižne vyjadril vo svojom podaní ministrovi kultúry ČSR M. Klusákovi z 30. 4. 1986. Za zvlášť naliehavé problémy, ktoré treba riešiť, vo svojom liste označil a predložil požiadavky cirkvi na zmeny terajšieho nenormálneho stavu v oblastiach:

- náš právny poriadok v oblasti náboženskej
- vyučovanie náboženstva
- problém zabezpečovania kňazského dorastu
- trvalý diakonát
- štátne súhlasy pre duchovných
- reholné spoločnosti
- náboženská tlač
- exercície pre laikov
- nebezpečenstvo právnej neistoty veriacich
- obsadenie diecéz ČSSR riadnymi diecéznymi biskupmi.

Sedembolestná Panna Maria, Patrónka nášho národa, vypros nám bohaté duchovné ovocie v nastávajúcom Tvojom roku.

K SITUÁCIÍ BISKUPOV NA SLOVENSKU

U z i o v ý m o o d o m - spoločným menovateľom o t e d n a š e j c i r k v i j e , ž e prakticky nemá vedenia - j e b e z p a n t i e r o v - b i s k u p o v . Svätá Stolica by nám rada menovala dobrých biskupov, ale štát nedáva súhlas k takému menovaniu. Štát by azda súhlasil s menovaním za biskupov tých, ktorí z hľadiska Cirkvi na to nie sú vhodní. A bez súhlasu štátu vykonávať hocakú duchovnú funkciu je v našom štáte trestné /§ 178 Tr. zák./. Preto z našich 7 diecéz /6 rímskokatolíckych a 1 gréckokatolícka/ 4 diecézy sú bez biskupa už desaťročia. 2 biskupstvá spravujú biskupi vyše 75-roční, ktorých abdikáciu by Sv. Otec za normálnejších okolností iste prijal a trnavské arcibiskupstvo prakticky už neriadi chorý biskup, ktorý okrem toho v decembri 1988 tiež dovŕši vek 75 rokov, kedy diecézni biskupi podľa cirkevného práva musia ponúknuť Sv. Otcovi svoju abdikáciu. V českej republike je situácia obdobná: zo 6 diecéz len dve riadi biskup. Pritom v CSR sú dvaja biskupi /Otčenášek a Matoušek/, ktorým však štát dovoľuje vykonávať iba funkciu farára. Podobne na Slovensku sú dvaja biskupi, z ktorých jeden /P. Dubovský/ je farárom v malej farnosti a druhý /J. Ch. Korec/ je dôchodcom, ktorý až do dôchodku pracoval ako robotník.

Vo veci obsadenia biskupských stolcov je cirkevná politika nášho štátu nielen kriklavo nenormálna v porovnaní s prvým /západným/ a tretím /rozvojovým/ svetom, ale najtvrdšia v porovnaní s ostatnými socialistickými krajinami s výnimkou Albánie. Susedné socialistické štáty: NDR, Poľsko a Maďarsko majú obsadené všetky biskupstvá sídelnými biskupmi, mnoci z nich majú aj aspoň jedného svätiakeho biskupa, v týchto krajinách je Svätou Stolicou zriadená riadna biskupská konferencia. U nás dočasné tzv. "zbory ordinárov" nemajú žiadnu kánonickú právomoc. V prevažne katolíckej Litve, súčasť ZSSR, je už tiež zriadená biskupská konferencia na čelí s arcibiskupom Povilonisom, ktorý má aj svätiakeho biskupa. V Lotyšskej SSR biskupstvo v Rige spravuje kardinál J. Vajvoda a v jeho seminári sa vychovávajú kňazi pre katolícke farnosti v diaspore v celom zvyšnom Sovietskom zväze. V Rumunsku a Bulharsku, kde je nepatrné percento katolíkov, tiež sú biskupi. V socialistickej Juhoslávii je tiež riadna cirkevná správa a dokonca sú naviazané diplomatické styky so Sv. Stolicou.

U nás mladá generácia, ktorá sa narodila za týchto cirkevných pomerov, si nenormálnosť tejto situácie často ani neuvedomuje. Urobme si predsavzatie, že v mariánskom roku budeme

- šíriť informovanosť o tejto spásu duší ohrozujúcej situácii,
- modliť sa - súkromne i verejne v kostoloch za to, aby na príhovor našej národnej Patrónky Sedembolestnej Panny Márie nám Sv. Stolica mohla vymenovať dobrých biskupov pre osirelé diecézy, viacerých pomocných /svätiačian/ biskupov a arcibiskupa pre Trnavu - našu cirkevnú metropolu!

Ak nájdeme v sebe odvahu modliť sa často a všade za naše duchovné potreby, potom sa iste dočkáme ich splnenia!

Odpoveď autora článku POZDVIHNIEME ZÁCLONU SLOVENSKEJ HISTÓRIE na kritiku, ktorú poslal Hilarius Moravus /NaS 4/1986/

Hilarius Moravus a ja, autor článku "Pozdvihnime záclonu ...", v zásade nie sme ďaleko jeden od druhého. Je dobre počuť, že on si váži slovenský národ a rešpektuje jeho svojbytnosť. Tiež správne uznáva, že slovenský národ bude spravodlivo hľadať i svoju reflexiu v dejinách. A tento môj článok mal práve túto úlohu. On chce "byť v službe pravdy". Aj keď táto historická pravda niekedy láme navyknuté tradované hypotézy, môže ďalej "zblížovať a inšpirovať k bratskému spolunažívaniu" naše blízke národy. Článok nevychádza z nejakej horkosti alebo zatrpkosti voči českým alebo maďarským historikom, ale len zo zákonitej obrany slovenskej identity, čo nemôže nikomu škodiť. Pokúsím sa teda pokojne upresniť tézy, ktorých som sa dotkol v článku a ktoré sa zdajú "fantastickými novotvarmi".

Vynechávam otázku Kvádov, len poznamenávam, že podľa Sv. Izidora Sevilského /+636/ tí Suebi, ktorí v V. storočí založili suebskú ríšu v severozápadnom Španielsku, prišli tam od "Suebskej hory", ktorou sa označujú Vysoké Tatry. /1/

Opomínam tiež otázky okolo Samovej ríše a anexam "pozdvihnúť záclonu" čo do udalostí Veľkomoravskej ríše.

Ponajprv treba poznamenať, že pod Moravou sa vtedy rozumela nielen dnešná Morava, ale aj Slovensko. Jasne to čítame vo IV. knihe Aventinovej Annales Bbiorum: "Arnulf znova vtrhol na Moravu a po prerazení zásekov pri rieke Hron a Švábskej /správnejšie Suevskej/ hore opäť postlal Kusalu, kráľa Maďarov, proti Moravanom. Celá Morava sa znova naplnila vraždením, lúpežou, požiarom a žiaľom". /2/ Z toho vidíme, že Arnulf operoval pod Tatrami a na Hrone, čo sa vyjadruje slovami "Arnulf vtrhol na Moravu". Obyvatelia tohto územného celku sa volajú Moravanie, ale aj Sloveni, pričom názvy sa zamieňajú. V Živote Konštantínovom čítame, že "Rastislav poradil sa s Moravami" /3/. V Živote Metodovom Rastislav hovorí: "My Sloveni". /4/

Tiež "moravský" a "slovenský" sa zamieňajú. V Živote Konštantínovom je "Rastislav, knieža moravské" /5/ a v Živote Metodovom "Rastislav, knieža slovenské" /6/. Neprávom sa to prekladá "knieža slovaenské", lebo on nepanoval nad Slovanmi všeobecne. Ani ten prívlastok netreba mrzačiť "slověnské", "slovienske", lebo to je vymyslené len na to, aby to nebolo "slovenské".

Povedať "Rastislav, knieža slovenské" pre mnohých je vec neslýchaná, tabu, ako bolo tabu v minulom storočí povedať pred Maďarmi a niektorými Čechmi, ba aj Slovákmí /Kollár/ "slovenský jazyk", alebo ešte nedávno "slovenský národ" a najmä "slovenský štát". Ale ako tieto výrazy prestali postupne byť akýmisi tabu, tak nim prestane byť po hlbšom uvážení a skúmaní aj výraz "Rastislav, knieža slovenské", "Gvátopluk, kráľ slovenský" a podobné výrazy, kde moravský a slovenský sa zamieňajú. Keď bolo vtedy české knieža, ruské knieža, bulharské, poľské, chorvátske, srbské, prečo by nebolo aj slovenské, keď sa výslovne takto spomína? Bola by to historická samovražda, keby sa národ ľahkomyselne zriekol ešte aj spomienky na svoju slávnú minulosť.

Politické preskupenie rozdelilo Veľkú Moravu, ale spoločný zmysel adjektív "moravský-slovenský, Sloven-Slovák-Moravan" pretrvávajú ďalej. Tak na dnešnej Morave obyvatelia najmä okolo stredísk Veľkomoravskej ríše volajú sa Slovákmí aj po tisícročnom rozdelení. A na Slovensku sa spomína ľudová reč pod menom "moravská". Spišský misál za XIV. storočia nariaďuje kázať ľudia moravskou rečou. /7/ Bratislavský kódex predpisuje kázať a recitovať spovednú formulu "v reči moravskej" na Zelený štvrtok. /8/ Na Slovensku je mnoho zemepisných názvov od Moravy: Moravany, Moravce. Tiež v severnom Maďarsku názvy Marót. Pri vstupe na slovenské územie smerom od Krakova je neďaleko Nového Targu obec Morawczina. A tak to bolo aj s výrazom "moravský" skôr. Práňa, keď sídlil v Mitne, volal sa moravský kniežatom. /9/

Čechy boli súčasťou Veľkomoravskej ríše asi šesť rokov. Roku 894 sa od nej odtrhli a spolu s Nemcami bojovali proti nej. Ale v historiografii sa česká účasť neprimerane zobraňuje. Následkom toho niektorí cudzí historici značne skresľujú skutočnosť. Mimoriadne obdarený cirkevný historik napísal predsa aj takúto vetu: "Roku 846 nastúpil na český trón Katislav /!/, ktorého tam posadil Ľudovít Nemec v nádeji, že takto bude kontrolovať tento nebezpečný susedný štát". /10/

Či nie je našou povinnosťou uviesť veci na správnu mieru? Či nie je primeranejšie povedať o Rastislavovi, že nastúpil na slovenský trón, keďže sídlo jeho krajiny bolo, ako som to uviedol, v Nitre? Kultúrne centrá v tej dobe boli kláštory. A jediný kláštor, ktorý sa v tej dobe spomína, bol na Zobore nad Nitrou. K roku 894 píše český kronikár Kosmas: "Svätopluk, kráľ moravský - ako sa všeobecne rozpráva - zmizol uprostred svojho vojska ... za polnočného temna sadol, nikým nepozorovaný, na koňa, prešiel svojím táborom a uchýlil sa na jedno miesto na úpätí vrchu Zobor, kde kedysi s jeho podporou a pomocou vystavali treja pustovníci vo veľkom a neprístupnom lese kostol ... A pokiaľ žil /ako mních/, zostal nepoznaný, a až keď videl, že sa blíži smrť, vyjavit mníchom, kto je, a ihneď nato zomrel". /11/

Historik Timon uvádza podobnú tradíciu, ale ju pripisuje synovi Svätoplukovmu, Svätoplukovi II. Tvrdí, že Mojmír II. bol v boji zabitý a tak vládu prevzal roku 910 Svätopluk II. Ale odrazu odišiel na vrch Zobor, kde sa prihlásil nikým nepoznaný medzi pustovníkov a strávil tam pätnásť rokov. Svojim spoločníkom mníchom sa dal poznať. Umrel 11. marca 925. Pochovali ho v chráme Sv. Emerama. Benediktíni ho ctili ako svätého. /12/

Kláštor na Zobore niesol meno Sv. Hypolita. Je pravdepodobné, že Sv. Cyril a Metod ho už našli založený a že v ňom potom vyučovali svojich učeníkov, kandidátov na kňazstvo. A je možné, že aj "sobornaja crki", v ktorej je Metod pochovaný, bola vlastne "zoborská". /13/ Robiť tam nejaký prieskum je skoro nemožné, lebo pred stavbou kamaldulského kláštora roku 1691 "stredoveké rúmy pôvodného kláštora boli zrovnané so zemou a čiastočne azda i zasypané novovzniknutými terasami" /14/ Je zaujímavé, že po Cyrilovi máme na Slovensku priezviská /Čurila, Kurila/, nie tak už po Metodovi. Je možné, že jeho nepriatelia aj jeho hrob zneuctili tak, ako hroby pápežov v Ríme v tom istom čase /Formozus +896/. Ako Nitra je prvé biskupstvo v strednej Európe /slová Jána Pavla II. biskupovi Pásztonovi/, tak Zobor je najstarší kláštor v týchto krajoch. Aj po rozbití Veľkomoravskej ríše zachoval si veľký duchovný význam symtézou východného mníšstva so západným, lebo Sv. Svorád zachovával regulu Sv. Zosimu /+550/, palestínskeho opáta, v prostredí benediktínskych mníchov. Zosimas sa cez pôst živil 45 datľami a Svorád 40 orechami. /15/

Sv. Metodom označený nástupca Gorazd nemohol nastúpiť a ujať sa úradu. Prekazil mu v tom Viching, ktorý sa dostal na stolec Metodov. /16/ Pri tom sa však nehovorí, že by bol opustil Nitru. Gorazd sa pravdepodobne predsa stal arcibiskupom roku 899, keď Mojmír II. dostal pre svoju krajinu arcibiskupa a troch biskupov. Gorazd sa potom uchýlil asi do Krakova. Vislansko patrilo totiž do nitrianskej diecézy, keď ho Svätopluk dobyl. Našiel sa totiž v Poľsku kalendár z Wislice, zo 14. storočia, v ktorom sa na 17. júl uvádza sviatok Sv. Gorazda. /17/ Okrem toho krakovskí biskupi sa od počiatku volajú arcibiskupmi, hoci Boleslaw Chrabrý založil len hniezdenské arcibiskupstvo /krakovskí arcibiskupi: 969 Prochor, 986 Prokulf, 1027 Ypolitus iste so vzťahom k zoborskému kláštoru/. Roku 1046 krakovský arcibiskup Áron na nahlietanie hniezdenského arcibiskupa musel sa vzdať tohoto titulu a ostať biskupom. Historička Lanckronska je tej mienky, že Gorazdom bolo tam prenesené veľkomoravské biskupstvo. /18/ Gorazd sa považuje za potomka velmožov z okolia Nitry.

Z týchto dvoch úvah vidno, že tvrdiť "Nitra, hlavné mesto Veľkomoravskej ríše" sa nerobí bezdôvodne a lacno.

Ešte by bolo treba vyzdvihnúť údaj o Vratislavovi, ktorý obnovil roku 805 mesto na Dunaji a nazval ho Vratislavia. /19/ Roku 907 sa už volalo Bratislavspurch. /20/

Caeterum autem censeo "Pozdvihnime záclonu slovenskej histórie!"

/1/ Isidorus Hispalensis: Etymologiarum libri XX. Migne. PL Tomus 82, stípea 338. "Dicti autem Suevi putantur a monte Suevo, qui ortu initium Germaniae facit"

/2/ Aventinove Anály Bavarov, Kn. IV, Peter Ratkoš: Pramene k dejinám Veľkej Moravy, Bratislava 1968, s. 370-379

/3/ Tamtiež, s. 224

/4/ Tamtiež, s. 237

/5/ Tamtiež, s. 224

/6/ Tamtiež, s. 237

/7/ Missale Capituli Scepusiensis, 14. st. fol 96: "ad populum sermo debet fieri omnino ydiomate moravicali". Magnae Fontes historici III., Brno 1969, s. 442

/8/ Bagin: Dóm Sv. Martina a bratislavskí slováci: V kódexe /zo 14.st./ je známe, že na Zelený štvrtok vyjde knaz v kostole pred ľud, prednesie kázeň a predrečie spovednú formula v "reči moravskej"

/9/ Ioannis Aventini Annalium Bavarum Libri VII, Leipzig 1710 s. 352: "Ludovicus rex Boiorum ... Brynonem, qui et Priuina quoque Morauorum regulum, qui trans Danubium in Aquilonari ripa habitabat ... benigne suscepit ... Erant Brynonis urbes Nitrava, Pisonium quae et Vratislaburgium, et Brynna, quae adhuc ab eo nomen servat. Adelramus archiflumen iuuuensis Nitrauiac templum dedicat"

/10/ Daniel-Rops, L'Église des temps barbares, Paríž 1950, s. 582

/11/ Kosmas, Kronika česká 14. hl.

/12/ Timon S., Imago antiquae Hungariae, Viedeň 1754, s. 196. "Memoriam eius ad V. Idus Martii Ordin. Benedictini Menologium hisce verbis recolit: In finibus Ungariae depositio sancti Svatocepil Regis Moraviae"

/13/ Ján Stanislav, Starosloviensky jazyk, Bratislava 1978, s. 74: "Môže dakto prísť s názorom, že s bornaja cr'ky bola azda pri tomto kláštore; a tu by bol hrob arcibiskupa Metoda" ... "Poznačiť tu možno, že sa Wicching uvádza ako "'moravský biskup"' /Marahavensis episcopus/, Annales Fuldenses, Pertz, s. 133

/14/ Súpis pamiatok na Slovensku 2. Bratislava 1968, s. 374

/15/ Proprium Slovaciae, Trnava 1977, s. 54 uvádza životopis Sv. Sverada a Benedika od päťkostolného biskupa Meura. "Cum autem quadragesimale tempus adveniret, ad exemplum vitae regularis, sub qua Zosimas abbas degebat, ubi quadraginta quinque dactillis quisque quadragesimam deduxit ipse a patre Philippo, a quo habitum religionis perceperat. quadraginta nuces accepit et eo existens victu contentus diem sanatae resurrectionis cum gaudio exspectavit"

/16/ Život Klementov VII: "A pozbavili ho /Gorazda/ biskupskej moci a nejakého Vichinga ... privádzajú na /arcibiskupský/ stolec, lepšie skrze neho stolec znižujú. A nakoľko on, vďaka Metodovi, bol slávnym a nad mnohých vynikal, natoľko pre Vichinga do priepasti neslávy upadol". Ján Stanislav, Dejiny slovenského jazyka, Bratislava 1967, s. 63

17/ Calendarium Wislicense /14. st.: 17. júla Gorazd. Usáva ju Magnae Moraviae fontes III. c. d. s. 440

/18/ Tamtiež s. 440: "Kraków se stal dědicem moravského arcibiskupství po rozpadu Velké Moravy. Gorazdem tam bylo z Moravy přeneseno sídlo arcibiskupské"

/19/ Ján Stanislav: Starosloviensky jazyk c.d.s. 81 uvádza Aventinovo rozprávanie o Vratislavovi z roku 805 za Karola Veľkého

/20/ Salcburské anály z roku 907.

ĽUDSKÝ ŽIVOT A JEHO HODNOTA V NAŠEJ DOBE

Odobzdávanie života v manželstve je zdrojom veľkých radostí, ale často i útrap spojených s úzkosťou plnenia rodičovských povinností.

Kedysi, a v niektorých kultúrach až dodnes je veľká rodina požehnaním, lebo deti sú prijímané ako Boží dar a od ich veľkosti závisí aj sociálna sila rodiny.

V modernej dobe sa hromadí strach z pribúdania obyvateľstva nielen kvôli výžive, ale i z následkov celkového preľudnenia zeme. Biologická rovnováha medzi prírastkom a úbytkom obyvateľstva sa narušila civilizačnými vymoženosťami /likvidácia epidémií, lepšia zdravotnícka pomoc, predlžovanie života a i./, čím verejná autorita je v pokušení čeliť tomuto nebezpečenstvu radikálnymi opatreniami.

Metódy regulácie pôrodnosti sú často v rozpore so základným mravným zákonom, zvlášť ak máme na mysli umelý potrat /v medicínskej terminológii "interupcia" alebo "umelé prerušenie tehotenstva-UPT"/. V súčasnej dobe nachádzame v literatúre názor, že interupcia patrí k metódam modernej antikoncepcie /Havránek, 1981/.

Od vydania zákona č. 68/1957 počet žiadostí o umelé prerušenie tehotenstva z roka na rok vzrastá. V nasledujúcej tabuľke sú zachytené aspoň niektoré roky, ako to vyzerá v našej republike:

Rok	Spontánne potraty	Vykonané potraty na žiadosť - UPT	Spolu spontánne + UPT
1958	27 000	69 000	96 000 /zackr./
1960	26 000	96 000	122 000
1964	28 414	79 828	108 242
1974	30 194	88 085	118 279
1983	26 399	114 743	141 142
1984	26 367	119 720	146 087
1985	25 553	125 420	150 973

Z tohto počtu na Slovensku pripadá na rok

- 1984 35 720 potratov
- 1985 37 881 potratov - čo predstavuje jednu tretinu.

Dôvody, ktoré sa uvádzali pred interupčnými komisiami iste nie vždy boli pravdivé, ale v štatistickom porovnaní sa líšili za uplynulé roky: Napr. na Slovensku klesli zdravotné indikácie k vykonaniu interupcie, nakoľko sa sprísnila kritériá a boli menovaní odborníci na ich povolenie /mestský, okresný, krajský odborník/. Postupne klesal aj dôvod troch žijúcich detí v rodine, lebo zákrok žiadajú viac slobodné, či matky 1-2 detí. Pokiaľ klesol dôvod bytovej

tiesne. značne stúpol dôvod finančnej tiesne /na druhej strane sa schválime väčším počtom áut, chát, vlastných domov i bytových vybavení/.

Vykonané potraty na žiadosť podľa dôvodov

/vyjadrené v %, uvedené sú len niektoré dôvody, kde za posledné roky boli výraznejšie rozdiely/

	v Čechách				na Slovensku			
	1964	1973	1983	1985	1964	1973	1983	1985
Zdravotné dôvody	18,0	20,1	19,1	18,8	23,2	20,7	15,4	15,0
Najmenej 3 žijúce deti	30,8	16,4	11,5	13,7	47,6	30,3	28,5	25,5
Nevydatá žena /slob. rozv./	14,0	17,1	15,9	16,7	10,2	16,4	15,0	15,0
Finančná tieseň rodiny	6,8	8,6	16,1	17,1	2,2	5,5	10,5	13,3
Bytová tieseň	10,4	9,5	7,6	4,9	6,9	8,6	9,0	8,5

Interupčné komisie sa novelizovaným zákonom o potratoch z 23.10.1986 zrušili, čím sa vylúčil "verejný súd", resp. mienka ľudí, ktorá aspoň trochu, resp. niektorých ovplyvnila aj pozitívnym smerom. Uvedením nového zákona v platnosť od 1. 1. 1987 sa podstatne zvýšil počet denne vykonaných interrupcií /v niektorých nemocniciach temer dvojnásobok/. V preambule nového zákona sa hovorí, že umelé prerušenie tehotenstva sa bude vykonávať novým spôsobom, čím sa zníži počet zdravotných komplikácií. Tieto "vychvalované miniinterrupcie" sa vykonávajú len na vybraných pracoviskách v republike a ich zdravotné komplikácie nie sú dôsledne sledované. Navyše zachytávajú sa len bezprostredné somatické komplikácie, kým psychické stavy a neskoršie konzekvencie nie sú podchytené.

V minulých rokoch 1960-1970 sa vykonalo niekoľko sledovaní o tom, ako pôsobia umelé potraty na psychický stav ženy a jej prežívanie /publikované v Čs. gynekológii/. Napr. Kondáš, Pontuch zistili 20 % neurotických porúch po UPT ako emočná labilita, plačlivosť, výčitky svedomia, reaktívne depresie. Pospíšil uvádza stratu orgazmu po zákroku v 8 %, Čepelák a Šturma zachytili až 30 % v zmysle zníženého záujmu až odmietania ďalšieho sexuálneho života. U 24 % skúmaného súboru sa manifestoval vnútorný nepokoj, pretrvávajúce pocity viny, precitlivelosť a i. Ženy subjektívne vyjadrovali svoje pocity v tom zmysle, že prvý umelý potrat vnímali ako psychotraumu, značne evokoval ich depresívne prežívanie a pocity viny. Pri druhej a ďalšej interrupcii tieto výčitky strácajú na svojej intenzite a bohatšie je rozvinutá "racionalizácia", t.j. vlastné prepracovanie nutnosti zbavenia sa tehotnosti pre rôzne "objektívne okolnosti" tak, aby to bolo pre okolie pochopiteľné, resp. pôsobivé. Často vymýšľaním si nepravých dôvodov klamú ženy seba samy, čomu neskôr uveria. Ďalej možno konštatovať, že intenzita psychického konfliktu pred alebo po zákroku závisí nielen od typu osobnosti, ale aj od citlivosti vlastného svedomia, ktoré je rôznym spôsobom kultivované. Tieto sa môžeme stretnúť i s tým, že niektoré ženy vôbec nemusia mať pocity viny za umelý potrat, kým iné veľmi trpia už pri náznakoch samovoľného potratu. Popísanú problematiku veľmi intímne poznajú svedníci, psychiatri a psychológovia, keďže výčitky svedomia niekedy pracujú až po niekoľkých rokoch /napr. významne v prechode u žien, alebo na prelome starnutia/. Lekári s psychickým prežívaním ženy sa dostávajú len výnimočne do kontaktu, preto viac sú zameraní

na sledovanie somatickeho stavu. V literatúre sa uvádza 20 % somatických komplikácií po umelom prerušení tehotenstva /Havránek, 1981/.

Existujú i ďalšie negatívne vplyvy, ktoré sú málo spomínané a stávajú sa predmetom diskusie lekárov i verejnosti. Zdravotníkom táto neatraktívna práca prináša nemálo roztrpčenia z toho, že sú na úrovni "komunálnych služieb", kde zákazník o niečo požiada a musia vynovieť podľa zákonných noriem. Ako lekári si uviedomujú /a často aj trpia vnútorným konfliktom/ z Hippokratovej prisahy o záchrane života a prirodzeným rešpektovaním života ako takého, ktorý je od počiatku vyjadrený pohybom a požiadavkami štátneho zákona, ktorý povoľuje tento život likvidovať. /Preto zväčša veriaci ľudia nepracujú na gynekologických oddeleniach./ Systematické vykonávanie týchto zákrokov vedie k citovej sploštenosti, stráca sa aj prirodzená úcta k "nežnému pohlaviu" a napokon i k životu vôbec, čo je vyjadrené v profesionálnej deformácii gynekologov.

A ešte niekoľko poznámok k tejto problematike z hľadiska mladých dievčat, ktoré sa so smutnou skutočnosťou umelého potratu stretli.

V gynekologických, psychologických i sociologických štúdiách sa stretávame so vzrastajúcim skorším zahájením sexuálneho života našej mládeže, ktoré sa niekedy posúva až do maloletosti 13-14 rokov. Poukazuje sa tiež na rozpor urýchleného somatickeho vyzrievania, ktorý ostro kontrastuje s predĺžením psychosociálnej zrelosti. Štatistické údaje z r. 1980 uvádzajú v ČSSR počet interupezií u mladistvých /do 18 r./ 1,04 % a v r. 1983 na Slovensku dosahuje toto číslo 1,3 %! Počet pôrodov u mladistvých dievčat dosiahol 5,15 % zo všetkých rodičiek. V mesiacoch je situácia zväčša horšia. Anonymita poskytuje mladým dievčatám /často príšľým z vidieka/ neviazaný spôsob života, stratu kontroly rodiny, možnosť odmietnutia dodržiavania mravných noriem formovaných rodinou. Mladí ľudia do mesta prichádzajú nielen za prácou a štúdiom, ale i pre lákavý spôsob trávenia voľného času či vlastnej sebarealizácie.

Zo slovenských miest je na tom najhoršie Bratislava, kde je koncentrácia nielen študujúcej ale i pracujúcej mládeže, dokonca z rôznych kútov našej zeme - gule /Vietnamci, Kubánci, afričania a pod./. Stretaním sa rôznych kultúr, ale i nevyhranených a neformovaných názorov na život resp. deformovaných vzniká nemálo problémov ako v priateľstve tak i v eroticko-sexuálnom vzťahu mladých.

Bratislavské dorastové gynekologické ambulancie evidujú každoročne 4-5 % mladistvých tehotných. Z celkového počtu zachytených tehotných ich osud vyjadruje nasledovná tabuľka:

	1983	1984	1985
Počet tehotenstiev ukončených riadnym pôrodom	818	772	817
Spontánny potrat u dievčat	22	22	28
Umelý potrat na žiadosť /UPT/	354	349	375
S p o l u	1194	1143	1220

Percentuálne vyjadrenie žiadosti o umelý potrat vyjadruje ďalšia tabuľka podľa vzdelania dievčat.

	1983	1984	1985
Odborné učilištia	30,5 %	23,0 %	25,1 %
Gymnáziá	2,2	4,0	5,1
Stredné odborné školy	11,3	9,4	8,9
Vysoké školy	56,0	63,6	60,9

Tehotenstvá u učňovskej a stredoškolskej mládeže skôr končia pôrodom, u vysokoškolskej potratom. Nie je zriedkavosťou aj fakt, že kým mladistvé dievčatá otehotneli a chceli dieťa porodiť, ich rodičia žiadali o potrat a nútili vlastné dieťa, aby požiadalo oň, keďže ich nepovažovali za dostatočne psychicky zrele ani ekonomicky samostatné. Mladé dievčatá sú často zapálené pre myšlienku "slobodnej matky", ktorej postavenie obnáša nezaložené problémy hlavne v neskoršom živote. Neuvedomujú si ani potrebu trvalého manželského vzťahu pre dieťa a neraz im chýba aj zrelosť materinského citu, takže porodené dieťa vlastne vychovávajú starí rodičia alebo spoločnosť /dojčenecké ústavy/. Správne názory nielen na sexuálny ale i rodinný a manželský život majú byť formované v pôvodnej rodine poučením a hlavne osobným príkladom rodičov, ktorí prinášajú denne mnohé obete pre svojich členov.

Predložené čísla o prirodzenom prírastku obyvateľstva i o počte UPT a pôrodnosti v ČSSR boli získané zo štatistických ročeniek /Čs. zdravotníctví, 1985 a roky citované/. Holé fakty sú na naše zamyslenie a nad dôsledkami, ktoré ešte nepoznáme a ktoré nasledujúcu generáciu čakajú. Možno, že by nebolo od vecí, ak by sme častejšie premýšľali o živote ako Božom dare a tieto meditácie by nás viedli k intenzívnejšej modlitbe za tých, ktorí sa nachádzajú v krízovom stave rozhodovania medzi ponechaním života alebo jeho likvidovaním. Nemala by nám byť ľahostajná ani verejná mienka; naša osobnostná zrelosť je vyjadrená i tým, že dokážeme v prostredí, v ktorom žijeme, povedať aj opačný názor. Nezanedbávajme ani vlastnú formáciu svedomia, ktorá môže ovplyvniť naše okolie. Napokon pomáhajme i vlastnými rukami a všetkými prostriedkami, ktoré máme k dispozícii k zachovaniu života.

Prírodný prírastok obyvateľstva v Československu
za r. 1985 podľa krajov

K r a j	Prírastok	Počet UPT na žiadosť
Praha	- 4 408	12 108
Stredočeský kraj	- 2 540	9 205
Juhočeský kraj	242	5 965
Západočeský kraj	521	7 109
Severočeský kraj	2 034	12 004
Východočeský kraj	- 35	9 106
Juhomoravský kraj	2 800	13 765
Severomoravský kraj	6 449	18 277
Bratislava	2 216	4 733
Západoslovenský kraj	8 341	11 347
Stredoslovenský kraj	11 818	11 850
Východoslovenský kraj	14 774	9 951

Hlavné demografické údaje z niektorých krajín
/na 100 000 obyv./

Štát	Pôrodnosť	Úmrtnosť	Prírodný prírastok	Kojenecká úmrtnosť
ČSSR	14,9	12,1	2,8	14
Bulharsko	13,7	11,4	2,3	16
Juhoslávia	16,6	9,6	7,0	32
Maďarsko	11,9	13,9	- 2,0	19
NDR	14,0	13,3	0,7	11
Pol'sko	19,7	9,5	10,2	19
ZSSR	20,1	10,3	9,8	-

Štát	Ďárodnosť	Úmrtnosť	Priradený prírastok	Kojejenecká úmrtnosť
Francúzsko	13,7	10,2	3,5	9
Japonsko	12,7	6,2	6,5	6
NSR	9,7	11,7	- 2,0	10
Rakúsko	11,9	12,1	- 0,4	12
Švajčiarsko	11,4	9,1	2,1	-
Ľaliensko	10,6	9,9	0,7	12
Veľká Británia	12,8	11,9	0,9	10
USA	15,5	8,6	6,9	11

RUSKÁ CIRKEV DO R. 1917

Nasledujúci historický prehľad voľne nadväzuje na "Krst kniežata Vladimíra". Prínásame ho pri príležitosti milénia krstu Kyjevskej Rusi r. 988.

Ruská národná cirkev, ktorej strediskom bol Kyjev a od r. 1328 Moskva. hierarchicky cez celý stredovek závisela od Carihradu, pretože kresťanstvo sa dostalo do Ruska z Carihradu. Keď sa grécka cirkev na 2. lyonskom sneme r. 1274 zjednotila s rímskou, zjednotenie prijali aj Rusi, ale čoskoro ho, podobne ako Gréci, prerušili. Na Florentínskom sneme r. 1439 vážne sa usiloval o úniu kyjevský metropolita Izidor, ale jeho snahy zmaril ruský klerus.

Pre politické zmeny v 15. storočí sa zmenil pomer ruskej národnej cirkvi k Carihradu. Keď Byzantskú ríšu zaujali Turci r. 1453 a Rusi sa zbavili nadvlády Mongolov, ktorej podliehali od r. 1250, dozrievalo v nich presvedčenie, že po páde Byzantska ochrancom pravoslavia má byť Rusko a že cirkevné práva Carihradu prešli na Moskvu - "tretí Rím". Absolutistický panovník Ivan IV. Hrozný /1533-1584/, ktorý dopomohol Rusku k politickej nezávislosti a sám sa nazval cárom, snažil sa aj o cirkevnú nezávislosť. Splnilo sa to r. 1589. Vtedy carihradský patriarcha Jeremiáš II. udelil moskovskému metropolitovi Hiobovi hodnosť patriarchu. Tak vznikla ruská autokefálna cirkev. Carihradská synoda r. 1591 uznala moskovský patriarchát ako platý medzi patriarchátmi gréckej pravoslávnej cirkvi. Súčasne ustanovili, že moskovského patriarchu bude voliť synoda ruských biskupov a výsledok voľby sa má ohlásiť ekumenickému carihradskému patriarchovi, ktorý prejaví súhlas. I táto malá závislosť od Carihradu prestala za cára Alexeja Michajloviča r. 1660, keď Rusi dostali právo ustanoviť nezávislého patriarchu.

Cár Alexej vo svojom politicky motivovanom reformnom úsilí /1653-1660/ sa usiloval tiež o uvedenie ruských cirkevných obrádov a textov bohoslužobných kníh do súladu so súčasnou obradovou gréckou praxou a novovytlačnými gréckymi bohoslužobnými knihami. Vykonávateľom cárovho zámeru sa stal Nikon, inštalovaný cárom r. 1652 do funkcie patriarchu. Požiadavka zrieknuť sa obyčajov a obrádov posvätených vekmi sa však bolestne dotýkala národného cítenia mnohých Rusov, čo viedlo hlavne pod vplyvom vidieckeho protopopa Avvakuma a iných k oddeleniu sa starovercov, v ktorých väčšina tvorili sedliaci. Staroverci rozhodne odmietali všetky novoty: fajčenie, pitie kávy, holenie brady ... Napriek veľkému prenasledovaniu bolo ich pomerne mnoho. Po vymretí starých starovereckých kňazov časť starovercov prijala kňazov zo štátnej cirkvi a utvorila sektu popovcov. Zvyšná časť vyhlásila kňazstvo za zrušené a utvorila sektu bezpopovcov; miesto kňazov sa volili laici za starších.

Keďže úrad moskovského patriarchu si ľud veľmi vážil a u ľudu mal i značnú politickú moc, rozhodol sa absolutistický cár Peter Veľký /1689-1725/ úplne odstrániť patriarchálnu dôstojnosť. Po smrti patriarchu Hadriána r. 1700 za dvadsať rokov nedovolil obsadiť moskovský patriarchát. Keď ľud na to navykol,

r. 1721 zrušil ho aj formálne a miesto neho za najvyšší cirkevný úrad označil "svätú synodu". Skladala sa z ruských biskupov a iných duchovných hodnostárov /12 členov/ a zo svetského prokurátora, ktorý zastupoval cára. Všetkých členov "svätej synody" vymenoval cár; tak sa stal vlastne duchovnou hlavou ruskej cirkvi. Cirkevný poriadok, ktorý ustálil Peter Veľký, sa podstatne nezmenil až po revolúciu r. 1917.

Katarína II. /1762-1796/, ktorá bola pôvodne protestantka /princezná z Anhalt-Zerbat/, len navonok sa pridŕžavala ruských obradov, v skutočnosti však bola voľnomyšlienkarica. Za nej sa dovršila nadvláda cára nad ruskou cirkvou. Všetky cirkevné majetky vyhlásila za majetok koruny, aby "zbavila duchovných starostí o hmotné veci"; duchovných platil štát.

Cársky despotizmus v ruskej cirkvi vyvolával početné sekty. Boli zväčša reakciou ľudu na utláčanie cirkvi a prejavom nespokojnosti s náboženským formalizmom, do ktorého pravoslávna cirkev upadala čoraz viac. V 18. storočí obe sekty starovercov sa rozdrobili na menšie sekty, ktoré sotva možno nazvať kresťanskými. Sú to gnostickí rojkovia; "chlystovia", ktorí sa bičujú, "škopci" s najhoršími mravnými výstrednosťami; "molokáni", ktorí v pôstnom čase proti zákazu pravoslávnej cirkvi požívajú mlieko; "duchoborci" zavrhujú učenie o sv. Trojici; "štundisti", ktorí zmýšľajú komunisticky.

Náboženské utláčanie, s ktorým rovnobežne kráčalo aj sociálne, vyvolalo okrem rozsiahleho sektárstva veľa horkostí, anarchistické hnutie /nihilizmus/ a krvavé revolúcie. I keď tu a tam urobili ruskí cári nejaké ústupky cirkvi a národu /cár Alexander II. r. 1861/, vcelku pomery sa do konca 19. storočia nezmenili. V tomto storočí malo Rusko niekoľko spisovateľov svetového mena, ktorých vplyv i z náboženského hľadiska zanechal v ruskom človekovi hlboké stopy. Fjodor M. Dostojevskij /1821-1881/ zveleboval rustvo a pravoslávie oproti "západnej skaze", Gróf Lev N. Tolstoj /1828-1910/, spočiatku slávny románopisec, stal sa neskôr roľníckym sociálnym reformátorom. Propagoval myšlienky proti každému pozitívnemu náboženstvu, proti vojne, proti štátu a súkromnému majetku. Náboženský filozof Vladimír Solovjov /1853-1900/ dôvtipne písal o cirkvi a poslani Východu na ateistickom Západe.

Značnejšia zmena nastala v ruských vnútorných pomeroch len r. 1905, keď cár Mikuláš II. poskytol ruskému národu konštitucionálnu ústavu a slobodu svedomia. Lenže tieto opatrenia, ktoré i tak neboli dosť úprimné, nezabránilí už bližiacej sa revolúcii. Roku 1917 zrušil sa cárizmus a s ním padla aj štátna cirkev. Všeobecná ruská synoda obnovila moskovský patriarchát, ktorý Peter Veľký zrušil. Patriarchom sa stal Tychon, moskovský metropolita.

Literatúra:

- /1/ Špirko, J.: Cirkevné dejiny I. Neografia, Martin, 1943
- /2/ Špirko, J.: Cirkevné dejiny II. Neografia, Martin, 1943
- /3/ Život protopopa Avvakuma, ktorý sám napísal. Tatran, Bratislava, 1976.

TRNAVSKÉ ARCIBISKUPSTVO

Dejiny trnavského arcibiskupstva siahajú až do čias uhorského kráľa sv. Štefana. Ten zriadil ostrihomskú diecézu, do ktorej patrilo tiež územie terajšej trnavskej arcidiecézy.

V r. 1526 po bitke pri Moháči obsadili Turci aj Ostrihom. Ostrihomský svätiaci biskup Ladislav de Macedonia sa preto v r. 1531 presťahoval do Trnavy s úmyslom presťahovať celú ostrihomskú kapitulú. V r. 1543 prišiel do Trnavy aj novovymenovaný arcibiskup Pavol de Warda, čím sa Trnava stala náboženským centrom celého Uhorska. Vzniklá historická situácia mala pre Trnavu obrovský význam aj po stránke kultúrnej, keď sa stal trnavským arcibiskupom Mikuláš Oláh. V r. 1554 založil v Trnave prvé gymnázium, na

ktorom sa ako povinný predmet učila aj slovenčina. Založil tiež kňazský seminár a teologické učilište.

Významný arcibiskup kardinál Peter Pázmány založil v Trnave v r. 1653 univerzitu, ktorá mala pôvodne filozofickú a teologickú fakultu, neskoršie aj právnickú a lekársku.

Až v r. 1820 sa vracia arcibiskupský úrad opäť do Ostrihomu. Presun sa vykonal za pôsobenia arcibiskupa kardinála Alexandra Rudnyho, ktorý po svojom odchode zriadil v Trnave trvalé sídlo pre arcibiskupských vikárov. Za celé obdobie od r. 1531 až do r. 1922 pôsobil v Trnave 26 arcibiskupov, resp. vikárov. Posledným arcibiskupským vikárom bol František Richard Osvald. Ním končí právne i fakticky jestvovanie vikariátu. Dňa 29. mája 1922 prevzala Svätá stolica do vlastnej správy tú časť ostrihomskej arcidiecézy, ktorá patrila do územia Československej republiky a ustanovila tam svojho apoštolského administrátora. Prvým bol biskup Pavol Jantusch. S jeho menom je spojený vznik Bohosloveckej fakulty v Bratislave v r. 1936. Zemrel 29. júna 1947. Druhým bol biskup Ambróz Lazík, ktorý sa aktívne zúčastnil na zasadnutiach II. vatikánskeho koncilu. Zemrel 20. apríla 1969. Terajším, v poradí tretím apoštolským administrátorom je biskup Július Gábriš.

Historickým medzníkom trnavského arcibiskupstva a celých cirkevných dejín na Slovensku je 30. december 1977. Vtedy Sv. Otec Pavol VI. konštitúciou "PRAESORPTIONUM SACROSANCTI" oddelil územie trnavskej apoštolskej administratúry od arcidiecézy ostrihomskej v súlade so štátnymi hranicami medzi Slovenskom a Maďarskom a apoštolskou konštitúciou "QUI DIVINO" povýšil trnavskú administratúru na stupeň diecézy a zároveň ju vyzdvihol na hodnosť metropolitného sídla.

Trnavskej arcidiecéze boli podriadené sufragénne diecézy nitrianska, banskobystrická, spišská, košická a rožňavská.

NIEKOĽKO ŠTATISTICKÝCH ÚDAJOV O CIRKVI NA SLOVENSKU

V celkovej situácii Cirkvi na Slovensku naďalej pokračuje negatívny trend v počte diecéznych kňazov v pastorácii. Ročne u nás zomiera priemerne 50 kňazov, vysvätených býva 30. Počet prijatých uchádzačov na CMBF od roku 1983 je vyšší ako dovtedy, čo dáva nádej na relatívne zlepšenie situácie po roku 1990, kedy by malo byť vysvätených 45-50 novokňazov a tiež po návrate časti novokňazov zo Základnej vojenskej služby

O konkrétnej situácii v stave kňazov svedčia nasledujúce tabuľky:

ÚBYTOK KŇAZOV V ROKOCH 1979-1986

Rok	Diecéza	T	N	BB	K	S	R	P	spolu	novor. kňazi	rozdiel
1979		24	6	5	6	2	2	2	47	23	- 24
1980		23	10	7	5	5	2	6	58	19	- 39
1981		28	9	2	4	1	3	5	52	20	- 32
1982		15	4	6	8	6	6	4	49	24	- 25
1983		18	14	8	9	8	4	3	64	23	- 41
1984		18	13	8	6	5	6	4	60	31	- 29
1985		16	9	1	8	6	1	2	43	38	- 5
1986		15	6	7	5	11	2	3	49	31	- 17
spolu		157	71	44	51	44	26	29	422	219	-203

T - Trnavská arcidiocéza
 N - Nitrianská
 BB - Banskobystrická
 K - Košická

S - Spišská
 R - Rožňavská
 P - Prešovská

POČET PRÍKAZNÍKOV NA CMBF DO 1. ROČNÍKA

Rok	T	N	BB	K	S	R	P	spolu
1982	5	6	5	7	5	5	4	37
1983	8	7	6	9	6	6	6	52
1984	11	10	8	12	5	6	6	58
1985	11	11	8	11	5	7	5	58
1986	13	11	9	10	6	6	5	62

CELKOVÝ POČET KŇAZOV k 1. 1. v danom roku v diecéznej pastorácii

Rok	T	N	BB	K	S	R	P	spolu
1970	583	222	155	218	210	102	262	1752
1979	626	240	145	244	212	83	221	1771
1980	608	236	139	241	211	83	222	1738
1981	585	223	132	236	206	82	215	1690
1982	569	216	131	235	207	80	215	1680
1983	559	207	128	233	205	77	?	1650 ?
1984	549	200	125	230	204	75	?	1620 ?
1985	542	191	122	230	203	72	?	1595 ?
1986	537	188	125	227	201	74	?	1584 ?
1987	535	187	123	227	195	75	206	1568
činných v past. 1987	402	187	118	227	192	64	206	1396

/Výrazný rozdiel v trnavskej diecéze je spôsobený kňazmi na odpočinku v CH.D. Pezinok, Beckov, Piešťany. V predchádzajúcich rokoch je podobný pomer./

PREHĽAD POČTU OBYVATEĽOV, FARNOSTÍ A KŇAZOV k 1. 1. 87

	T	N	BB	K	S	R	P	spolu
1	1 960 540	860 000	562 000	890 000	545 000	341 330	-	5 158 870
2	1 330 000	755 000	409 982	648 858	432 638	204 808	356 648	4 137 934
3	393	151	120	181	155	87	201	1180
4	402	187	118	227	192	64	206	1396
5	3310	4040	3470	2860	2250	3200	1730	2970

- 1. Počet obyvateľov
- 2. Počet katolíkov
- 3. Počet farností
- 4. Počet kňazov v pastorácii
- 5. Priemerný počet veriacich na 1 kňaza

Súčasný drastický úbytok kňazov a nárastanie počtu neobsadených farností teda stále ešte narastá. Dalším dôležitým aspektom pri určovaní situácie je aj zarážajúco vysoký vek kňazov. V roku 1980 bol 59,83 roka, k 1. 1. 1987 je to 61,9 roka. Najvyšší priemerný vek má diecéza prešovská - 63,7 roka, relatívne "najmladšia" je košická diecéza - 56,9 roka. V praxi vysoký vek znamená, že napr. spišská diecéza má 192 kňazov v pastorácii, z ktorých 96 je v dôchodkovom veku nad 60 rokov, ba dokonca 49 kňazov nad 70 rokov.

Ktosi povedal, že národ má toľko kňazov, koľko si ich dokáže vyprosiť. Náš národ podľa uvedenej štatistiky tvorí 80,2 % katolíkov. Je to počet, ktorý napriek všetkým negatívam jasne hovorí, že sme národ katolícky a taký aj chceme naďalej zostať. Vieme, že nám chýba cirkevná hierarchia, veď od zriadenia cirkevnej provincie /1977/ nám chýba arcibiskup, aj mnohé biskupské miesta sú už desiatročia neobsadené. Uvedomujeme si však silu modlitby, ktorou môžeme premôcť všetky nástrahy zlého ducha, ktorý i takým spôsobom chce v nás udusiť plameň viery. Preto v tomto nastávajúcom Mariánskom roku zapôjme sa do modlitieb za kňazské a reholné povolania, prosíme aj za dobrých pastierov pre naše osirelé diecézy v duchu Kristových slov: "Proste Pána žatvy, aby poslal robotníkov na svoju žatvu!" /Lk 10,2/

KATOLÍCKE NOVINY - ako ďalej?

V poslednom čísle sme uverejnili článok o situácii katolíkov v Číne a zároveň sme poukázali na dezinformáciu danej problematiky v našich katolíckych novinách. Keďže čoraz častejšie sa objavujú v našich KN správy, ktoré podobne mylne informujú, ba v poslednom čase opäť sa naširoko rozpisujú o zakázanom združení Pacem in terris - a tak vedú na scestie - prinášama na porovnanie autentické správy podľa zahraničnej tlače.

Katolícke noviny č. 2 z 11. 1. 1987 uverejnili na str. 7 informáciu pod názvom Za Apoštolský Stolec. Citujeme:

"Na Konferencii o bezpečnosti a spolupráci v Európe, ktorá pokračovala koncom minulého roka zasadanim vo Viedni, prehovoril aj vedúci delegácie Apoštolského Stolca Mons. Achille Silvestrini. Podčiarkol skutočnosť, že Apoštolský Stolec využíva každú príležitosť k podpore mierových iniciatív. Dosvedčuje to aj účasť na konferencii v Helsinkách /1975/, na pokračovacích zasadaniach v Madride a Belehrade. Z dohodnutého sa však splnilo iba málo, povedal Mons. Silvestrini, a nad Európou - rovnako ako nad celým svetom - stále visí hrozba jadrovej vojny."

A. Silvestrini na schôdzi 4. 11. 1986 vo Viedni povedal i toto:

"... najmä na poli slobody svedomia a náboženských slobôd nebol doteraz dosiahnutý takmer žiaden pokrok, hoci každý z 35 štátov, účastných na Konferencii v Helsinkách a Madride podpísal príslušné záväzky. Apoštolský Stolec sa nikdy nezmiari s tým, aby ľudia trpeli a boli diskriminovaní pre ich náboženské presvedčenie ... A. Silvestrini predložil zoznam požiadaviek, bez splnenia ktorých náboženské spoločenstvá nemôžu vôbec existovať: možnosť spoločného praktizovania náboženského života, zamedzenie diskriminácie v zamestnaní a v spoločenskom živote pre príslušnosť ku kresťanskému náboženstvu, neprekážať náboženskej výchove mládeže, ak po nej túžia sami mladí ľudia alebo ich rodičia, nerobiť prekážky tým, ktorí sa chcú stať kňazmi alebo viesť reholný život, neobmedzovať biskupov a kňazov v uskutočňovaní ich dušpastierskej služby, umožniť Sv. Stolici menovať biskupov a slobodne s nimi udržiavať kontakty, neprekážať kontaktom s kresťanmi z iných krajín a konečne prístup ku všetkým masóvokomunikačným prostriedkom ... Arcibiskup vyjadril presvedčenie, že otázka ľudských práv nie je menej dôležitá než problém bezpečnosti a ozbrojenia a musí byť prejednávaná s rovnakou starostlivosťou.

O tom, že sa chystá na jeseň tohto roku synoda "O POVOLANÍ A POSLANÍ LAIKOV VO SVETE" sa vie už dlho. Aj naše KN sa o nej zmienili v dvoch správkách, ktoré samy svedčia o tom, aké nebezpečné je slovo L A I K. Prvá správa je v KN č. 8 z 22. 2. 1987 na str. 4 /Stručne zo sveta/. Citujeme:

"Synodu, ktorá sa má zísť t.r. v jeseni pripravujú naslovovzatí teológovia. Biskupská synoda bude klásť na úlohu Božieho ľudu v súčasnom svete s dôrazom na ozdravenie rodinného života".

Ešte majstrovskejšie sa vyhli KN neprijemnému slovu v č. 15 z 12.4.1987 na str. 4 v tej istej rubrike. Citujeme:

"Pred siedmou synodou vyzval Ján Pavol II. veriacich k modlitbám za jej úspech. Synoda sa má zísť na jeseň tohto roku a má zdôrazniť povolanie všetkých - nielen kňazov - k životu čnosti."

Na ďalšiu zaujímavosť nás tiež upozornili niektorí naši čitatelia: Spomínané KN č. 8 na str. 4 uverejnili odstavček "Aj v Taliansku":

"V chudobnejších farnostiach u nás nie je nijakou zvláštnosťou, že kňaz si aj sám zvoní. Zavolá veriacich na bhoslužby, zazvoní im na poslednú cestu. Niekomu sa to zdá niečím nekaždodenným a tak aj talianska tlač - akiste v nedostatku iných správ - napísala, že v lombardskom Giussiane sám zvoní na bhoslužby farár Agostino Cerri. - Čo je na tom senzačné?"

Na správe nie je senzačné nič. Skôr je zarážajúce, že v čase, keď sa u nás podpísal potratový zákon, KN akoby o ničom nevediac - mlčali - určite nie z nedostatku iných správ. Veď každý katolík vedel o čo tu ide.

Aby sme do veci uviedli svetlo, odcitujeme článok, ktorý preberáme zo zahraničného časopisu:

"Agostino Cerri, farár v meste Giussano v Taliansku, môže i naďalej každý utorok o 14,00 hodine zvoniť pohrebným zvonom svojho farského kostola, keď sa v naproti položenej nemocnici uskutočňujú umelé potraty. Šéf miestnej polície ho pod tlakom verejnej mienky oslobodil od zaplatenia pokuty 800 000 lír za rušenie verejného poriadku a odvolal svoj zákaz zvonenia v spomínanej situácii. Predvolaní svedkovia - obyvatelia mesta - pri vyšetrovaní jednomyselne tvrdili, že zvonenie im neprekáza. Na zakončenie pojednávania povedal farár Cerri: "Som obžalovaný, že som dal zvoniť pohrebným zvonom na znak protestu proti potratom, uskutočňovaným v nemocnici naproti kostola. Tak to však nie je. Moje zvony sú v službách života. Nikoho neodsudzujem, ani zainteresované ženy, ani lekárov. Snažím sa im iba pripomenúť zodpovednosť za život nevinných detí."

Farár Cerri dostal na znak solidarity mnoho listov z Talianska i iných krajín sveta. V jednom sa hovorí:

"Iniciatíva kňaza na obranu života sa ma hlboko dotkla. Nedajte sa odradiť a nezanechajte začatú iniciatívu, pretože Boh je s Vami."
Podpísaný Franco Zeffirelli, známy filmový režisér, autor filmov Ježiš z Nazareta, Brat Slnko, sestra Luna a i."

Citované podľa prekladu v časopise Rodinné spoločenstvo č. 12

Nechceme polemizovať, ani jaťriť rany. Vieme v akých podmienkach žijeme. Ale práve preto si uvedomujeme, že jedine pravda nás oslobodí. A o túto pravdivosť prosíme pre seba i pre redaktorov v Katolíckych novinách. Aby sme dokázali žiť i pracovať podľa vzoru Toho, ktorý je Cesta, Pravda a Život.

BÁSNIK A NÁRODOVEC VO FRANTIŠKÁNSKOM HÁBITE

P a m i a t k e

O. Rudolfa D I L O N G A OFM
/1905-1986/

7. apríla 1986 v Pittsburgu, Pennsylvánia, zomrel O. Rudolf A. Dilong. Otec Rudol Dilong pochádzal zo severného Slovenska, z Oravy, kde sa narodil v Trstenej 1. augusta 1905. V rodnom mestečku vychodil ľudovú školu a nižšie triedy gymnázia. Tam poznal aj duchovných synov sv. Františka, ku ktorým sa rozhodol pripojiť. Vyššie triedy gymnázia a teológiu študoval už ako mladý františkánsky klerik na učilištiach svojej rehole. Za kňaza bol vysvätený 29. júna 1929. Ako kňaz pôsobil vo viacerých františkánskych kláštoroch na Slovensku, a to najviac ako profesor náboženstva na meštianskych školách, gymnáziách a učiteľských ústavoch.

Už od študentských čias zaujímala Dilonga literárna a osobitne básnická tvorba, do ktorej sa čoskoro sám činne zapájal. Jeho drobné básnické prvotiny sa objavovali vo františkánskom časopise "Priateľ dieťať". No už v r. 1931 vyšla v Kremnici knižne jeho prvá zbierka "Budúci ľudia", Onedlho nasledovali ďalšie: "Slávne na holiach" /1932/, "Dýchajte lazy" /1933/, "Helena nosí ľaliu" /1935/, "Mladý svadobník" /1936/, "Muškát" /1940/, "Konvália" /1941/.

Jeho východiskom boli moderné literárne smery poetizmus, surrealizmus a azda aj symbolizmus, pre ktoré získal viaceré mladé talenty. On sám sa však trvalo neprípútal k žiadnemu z týchto smerov, ale šiel vlastnou cestou a volil si výrazové prostriedky, ktoré sa mu videli najprimeranejšie na vyjadrenie hlbokých ľudských a národných citov poznačených františkánskou duchovnosťou.

Vojnové roky boli pre O. Rudolfa rušné ako pre mnohých iných. Za istý čas bol vojenským kaplánom na východnom fronte. Po vojne pokladal O. Dilong za odôvodnené odísť do zahraničia.

Cez Rakúsko sa dostal do Ríma, kde býval vo františkánskom kláštore, ale pritom sa činne zapájal do rušného života slovenskej emigrácie. Na jednej strane s pomocou rehoľných spolubratov miernil hľad slovenských bezdomovcov, no na druhej strane sa neodťahoval ani od ostrých politických diskusií, ktoré vtedy nepriaznivo poznačovali vzťahy medzi rôznymi skupinami slovenských vysťahovalcov.

V roku 1947 odišiel O. Dilong z Ríma do Argentíny, kde z františkánskeho kláštora v Buenos Aires viedol duchovnú službu medzi slovenskými emigrantmi. Prítom, prirodzene, aj písal a vydal niekoľko publikácií. Avšak po slubnom začiatku sa v priebehu niekoľkých rokov situácia v tejto juhoamerickej krajine veľmi zhoršila. V búrlivých nepokojoch vyhorel aj františkánsky kláštor, v ktorom býval O. Rudolf. Podarilo sa mu zachrániť iba holý život. Inak v ohni stratil všetko čo mal: knihy, rukopisy, korešpondenciu, ba aj dokumenty.

Za istý čas žil u priateľov a keď sa mu naskytla možnosť vycestovať do Spojených štátov, využil ju. V r. 1965 zakotvil v kláštore americkoslovenských františkánov v Avalone pri Pittsburgu, kde ostal až do konca života. Vypomáhal v duchovnej službe, dlhší čas bol redaktorom časopisu "Listy sv. Františka" a - písal. Bolo to najplodnejšie obdobie jeho básnickej a spisovateľskej činnosti.

Literárne dielo O. Dilonga je veľmi obsiahle. Pozostáva z viac ako 50 zbierok básní, ku ktorým sa priradujú romány, drámy, lyrická próza, zbierka aforizmov.

Za 80 rokov O. Rudolf Dilong poznal život z mnohých strán a v mnohých situáciách: na slovenskej dedine i v svetových veľkomestách, v idyle milujúcich sa ľudí, aj v bezohľadnom boji politikov alebo rozvášnenej masy, v tichu kláštornej cely aj v drsnej spoločnosti vojakov v kasárňach alebo medzi výbuchmi granátov.

Do všetko sa odzrkadľuje v jeho tvári. Stojí medzi voňi lásky a dobro-
te. Sám básnik sa nevyníma z ostatných sveta, ba naráz sa priamo pripája
k hriešnikom a v ich mene a prosí, aby sa im odpustilo. Tak v zbierke "Pod kri-
žom", ktorá vyšla v Ríme /1967/, sa takými veršami nad veľkým krížom na Kalvárii:

Išla za ním tá dlhá sekvencia zaplávata.
Okrádal? zbíjal? vraždil? Ktože sa toho
chce do raja?! Ale on nahlas pýta:
už vtedy v temnom zraku, v šerej ľudskej vine
mal trochu plaču. Tak vždy prichytíme neba
pri slzách, keď sa kniha života zatvára.
Najprv nás nad vodou niesli agáty,
bolo nám teplo v hriechu, kožuch nášho pohľadu
zohrievať druhých hriešnikov. A? ... Teraz
keď ide smrť, i jeden výkrik zapre svet od záplav ...

A "Rozjímanie na záver" tej istej zbierky zakončuje takto:

Ježišu Kriste ukrižovaný,
my, tridsať strieborných,
hľaď, ako rozsýpaní sme na drôchne
po tvojej ceste križovej,
neodsúď nás a milosrdne
na naše hriechy zabudni.
Teraz pod križom daj nám veľkosť života,
Golgotou posväť čas náš krátky!
Samoty horkosť preruš, príď, Pane Ježišu!

Teda napriek životným zákrutám a otrason neustratil smer. V zbierke ly-
rickej prózy "Letieť a doletieť", ktorá vyšla v roku 1982 v Pittsburgu, to
vyjadruje takto:

Máme vidinu, že krásne je všetko okolo nás,
len isté.
Isté ďaleko? Kde až?
Veď konca nemá človek, len smrťou. A ďalej?
Áno, ale aj za smrťou sú naše zakopané diamanty.
K Bohu je ďalej, ako raz zomrieť.

KRIŽOVÁ CESTA PANA JEŽIŠA S KRIŽOVOU CESTOU NENARODENÝCH

1. Pán Ježiš je odsúdený na smrť

Odsudzujú ma na smrť skôr, ako som sa narodil.
Nesplodila ma láska, a preto ma nikto nemiluje.

2. Pán Ježiš berie križ na svoje plecia

Preklistie nechceného väzí na mne a všetci ma preklínajú.
Musím byť odstránený.

3. Pán Ježiš prvýkrát padá pod križom

Ja som len "prípád" - nie som človek, som prípad nechceného.
Neprijemný prípad neželaného tehotenstva, ktorý možno odstrániť.

4. Pán Ježiš sa stretáva so svojou Matkou

Tvoje stretnutie, Pane, bolo bolestné, ale ja nemám matku, ktorá by
ma oplakávala. Som zatvorený v lone ženy, ktorá ma chce zavraždiť.

5. Šimon Cyrenejský pomáha Pánu Ježišovi niesť križ

Tebe jeden človek pomáhal niesť križ, mne nik nepomáha. Ickonca lekár podá žene narkózu, aby netrpela, keď ja budem zomierať.

6. Veronika podáva Pánu Ježišovi ručník

Ach, keby aj mňa mohla potešiť jedna Veronika v mojej bezmocnosti! Či nikto nepozná moje ľudské nešťastie? Prečo mlčia zákony? Prečo mlčia kresťania?

7. Pán Ježiš padá druhý raz pod križom

Pokiaľ som taký malý, môžu ma ľahko zničiť. Mój otec počíta, koľko by som ho stál. Moja smrť je lacnejšia a preto zahyniem.

8. Pán Ježiš napomína plačúce ženy

Nepomohli Ti, Ježišu, plačúce ženy. Nepomohli zabrániť Tvojej smrti. Načo sú mi zákony, ktoré moju smrť uzákonnujú.

9. Pán Ježiš tretí raz padá pod križom

Prípád je jasný. Musím padnúť. Ľudské plánovanie zaistilo: Práve pre mňa nie je miesta ani chleba na veľkej zemi. Musím zomrieť!

10. Pánu Ježišovi zvliekajú šaty

Tebe pri križi vzali odev, ja ešte vôbec nemám odev, mám len svoju kožu, za ktorú ma pevne zdrapia.

11. Pána Ježiša pribíjajú na križ

Teba pribili na križ, mňa rozrežú na kusy a všetky tie kusy dobre spočítajú, aby nedošlo k infekcii.

12. Pán Ježiš na križi zomiera

Ty zomrieš - aj ja zomriem, Ty si nevinný - ja tiež. Rozpamätaj sa, Pane, aj na mňa, keď prídeš do svojho Kráľovstva večného života.

13. Pána Ježiša skladajú z križa

Ako mŕtvy si mohol spočívať v lone, z ktorého si sa narodil. Ale ja - ja som len prekliatie, bremeno, ktoré bude na tarchu, ktoré bude obťažovať svedomie.

14. Pána Ježiša pochovávajú

Ty dostávaš hrob, ja popolnicu. Budem čakať na súdny deň a budem musieť svedčiť proti "svojim rodičom".

